

ШКОЛА

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нин Дээди
Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

ДИРЕКТОРУ

Башкылар коллективиниң ажил-чорудууларын ууртун турар школа директорунун хүлээлгези нарын, харысалгалар-даа, хей талаалыг-даа ажил. Коллективтик чедикини, өөредилгениң болгаш кижизидилгениң шынары дээр бээр өөредилге-материалдыг баазаның байдалы дээр директор харысалгалар.

Школа коллективиниң хей талаалыг ажилын башкарады директор кижиги бүгү айтырылганы чүгө богу шийтирилээр дээр болза, ол шын эвес. Башкыларын профессионал мергешилин бедилери, оларның политиктиг база културлук денмели, школаның хүм буру амыдыралын бир дески, ажил-ишчи байдалга тургузары дээр директорунун даяныр кол күжү школаның партия, профсоюз, комсомол организациялары болур. Бо организацияларны кижизилгези, дуза детинмези турда директор кижиги чедикиниң ажилда болур.

Хей-ниги организацияларын калбак киржилгези школа ууртукчуларын хууда харысалгаларын бичин-даа чавы-затпас. Чөгүм-на мөөң ужурунда ажилы насуу, мурнакчы эштерин мактал турар болгай. Четпестерден чайларын орал-дашпас, чаа, чогадыкчы тура-соруу чок ууртукчуларга хамарыштыр айтырыгы бир яны тургузарынын чыдаагы-наа даа ында.

Бүдүн коллективтик ажилын башкарады дунж колбиче кижилерни кирип каар болза, школа ажилы бурунгаар хагыууру туржун, чакгыс черге таптаар ийикпе, харын-даа улам дорайтаар. Буруу ууртукчу кижиги школа ажилында чамдык четпестер турда-даа, коллективтик мурнуна салдыгын чугула соруугалары башкыларын богу-биле эдирти умурулук. Коллективтик чедикиниң бээр бир үндэзини мыйа.

Бистик республиканың ортукам, сес чыл болгаш эге школаларында башкылар-биле ажилдыг чамдык тыпкан директорлар, школа эргелчилери хей. Оларның ууртукчу школаларында өөредилге-кижизидилгелиг ажил бедик денмелиг. РСФСР-ниң школаларының алдарыг башкызы, Ленин ордениниң эдилекчиси Н. В. Селиванов ады хейге билдиргил. Элеэн хей чыл дургузунда ол Туранин № 1 школаның директоруна ажилда келген. Хей кижилер коллективтик ууртукчу талазы-биле ол өскерлерге үлгерилг чоруун көргүскен. Ажил-ишчи соруутук, толугай соруугалыг кызымкандай ууртукчу хей чылдардагы салымшыны халас барбаан. Бо коллективте бистик школаларыныска, башкыларынска үлгерер болур эки чамчылдар хей. Өөредилге чылынның кайы-даа үзүнде бо школага чедэ бээр, ында бүгү-ле чүдүлөр карыкка насуу, сеткилер өөрүчүгү артып калыр. Оңашкан ажилы дээр бедик харысалга буруу сагыш човашыны бо школаның ууртукчулардан көрү болур.

Тыва АССР-ниң школаларының алдарыг башкызы Л. С. Новикова Тываның улус өөредилгезиниң хоочуннарын бирээни. Оң ууртукчы Кызылдың № 7 школаның башкылар коллективти бистик республикада дээр коллективтер-ниң бирээни деп мактадыр турар. В. И. Ленинниң төрүтүнгенинден бээр 100 чыл болур оюнга уткуштур социалисттик чарыштың эргелчилериниң бирээни олар болган. Улук Ленинниң амыдыралыг болгаш ажил-чорудууларын үлгериге уругларны кижизидер ажилды чогуур денмеле тургускан.

Коллектив-биле ажилдыг онзагыны үнелер билири ууртукчу кижиге кончуг чугула. Ол, чүгүм-на мурнуна, школа директорун кол хамарыргалыг. Директор кижиги башкыларын башкызы, кижизидилгелерин кижизидилгези, арга-сума кадар өңүү болур умурлук. Чам-Хемчиниктин Бора-Тайга школаның директору Б. Ламаш-оол, Тожунуң Тоора-Хем школаның директору В. Шогнал, Тандының Владимирова школаның директору Т. Агапова, Кызылдың № 14 школаның директору А. Белязовык ышкаш башкылар боттарының коллективтерге мактадыр.

Башкыларын башкызы деп бедик атты бүзүредип, хүндүткелди болгаш ат-алдарын чедип ол, башкыларга үлгерилер болур дээр, ууртукчу кижиги политиктиг билин бышкан, ол богу эртемниг, буруу културлук болур умурлук.

Ажилда чедикиниңерге камаан-даа донтоол, оонургап болбас деп партия өөредил турар. Педагогика теориянын баа практикасын донтоол өөренип, эртем-техниканын, уран чүгүлдү, чечен чогаалдыг чаа чүдүлдер билири чугула. Школа директору коллективтик чедикиниңерге даянып, башкыларын дуржулгаларын өөренири чугула.

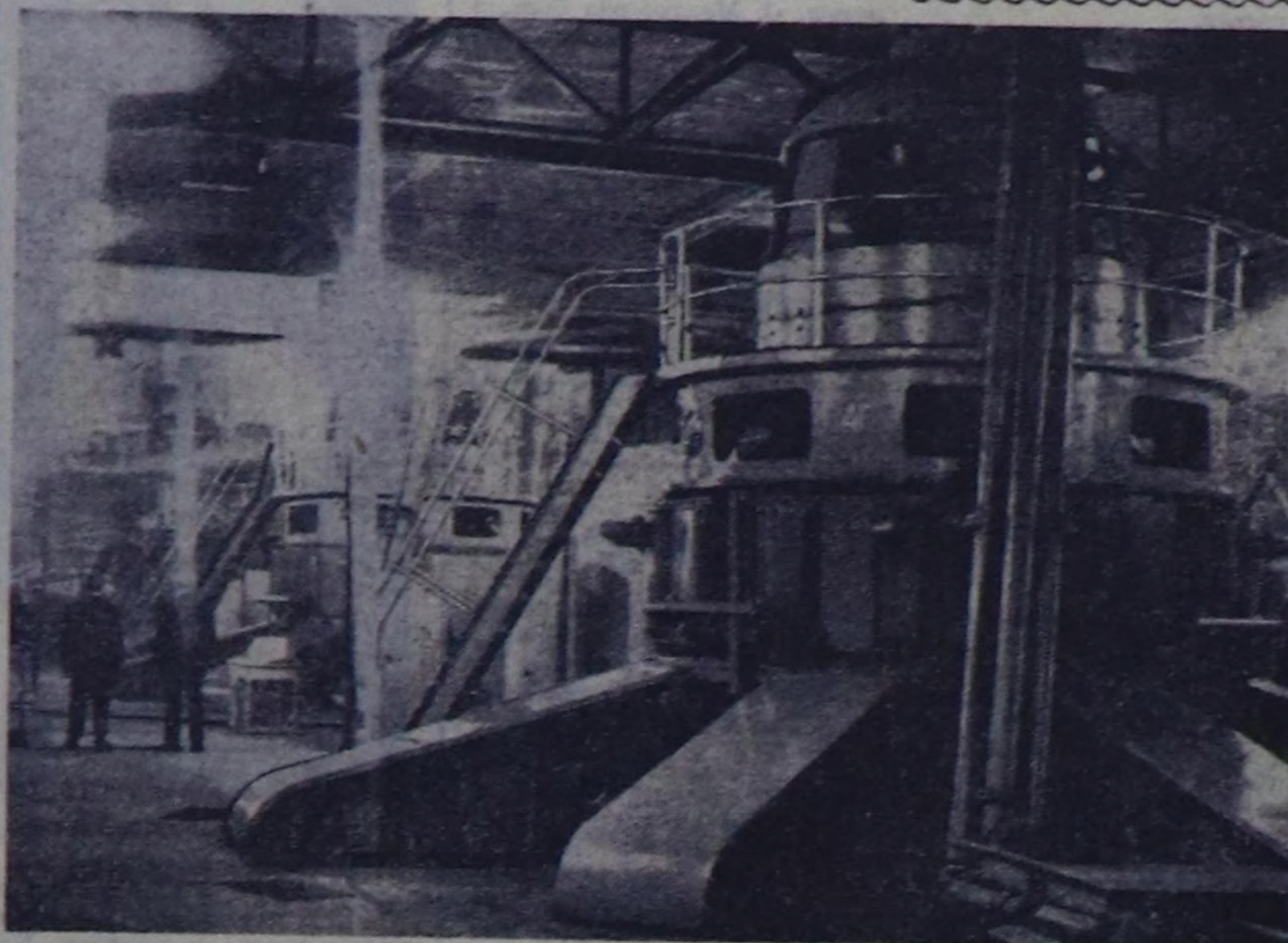
Школа коллективиниң ажилын ууртукчу амыдыралдан хоорун, чүгө хүм буруун ажил-агы айтырылганы-биле кызыгаарланып эрлп турар директорларны бисте чок-деп болбас. Олар башкыларын ажилында хыналда чок, кичээлдерге хоар «аалда» келгилээр. Кичээлди сайгарып, дузалыг сума кадарын олар бодалас-даа. Билдир директорлар оларга дандыгын коллективтик ажилын башкарып шыдавын турарын шуут чугаалап болур.

Бүгү-нигитиниң ортукам өөредилгени боттандыраар, чаа өөредилге планнары болгаш программаларын бисте чок-деп өөредилгениң болгаш кижизидилгениң таарымчалыг чаа аргаларын амыдыралыг дээр аске-даа чугула айтырылганы шийтирилээринге школа директорунун улуг рольдуун СЭКП ТН-ның болгаш ССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң школа дугайында донтоолууда чугаалап турар.

Школа ууртукчуларын ажилын дуржулгаларын улам сайзырайткылары чугула айтырылганын бирээни. Директорларын секцияларын район буруунга организастап, аңаа чугааламыр айтырылганы школаның бүгүгү соруугаларыне угландыраар чугула.

Коллективтик, оң иштинде башы буруунун ажилы-иштин, сонугуларын, күзел-чүтүлүн ык билер кижиги школа директору болбушкан, өөредилге-кижизидилгелиг ажилды кижизидерин үндэзини-биле шийтирилеш шыдаар. Оң ууртукчу башкылар коллектив В. И. Ленинниң «Өөренер, өөренир база катал өөренир» деп улук чакыын амыдыралга боттандыраар дээр, башкыларынның юбилейинге уткуштур улам соруутук ажилдаары чугаажон.

Вилуй ГЭС-тин оттары

Якутиянын гидротудугжулары В. И. Ленинниң төрүтүнгенин хүнүнден бээр 100 чыл болурун төлөтпүгү уткууру дээр социалисттик чарышка кайгамчыктыг тинделгени чедип алган. Чүртүгүн мөңгө дон черде эң улук—Вилуй ГЭС-иниң база бир агрегаты улетпүгү ажилыга ажыг-латтыннып эгелзэн.

Барыын Якутия улуг энергетика-лык чер болу берген. Улук күштүг

электри дамчыдылганын адагаштары чокта чаа-ла аң копкалары чыткан, эңизиргей тайга черлерни кижилер шууга бергилзэн. Ол черни бугурулгелеринге Вилуй ГЭС-иниң чийк эртемтик электри күжүн улетпүгүгө дамчыдып берген.

ЧУРУКТА: Вилуй ГЭС-иниң фотоу.

(СЭТА-нын фотохрониказы).

МАЛ КЫСТАГЛАДЫШКЫНЫ—ШАЛЫПЧЫ ФРОНТ!

Кыстаглардан медээлер

«Улук-Хал» совхозун Ха-йракан сабырында төрүр 1969 хой бар. Адымында төрүн 1354 хойгун хураган-нары шууту менди.

Салбыра үш хойку бригада бар. Эң Кузнецов-оолдун ууртукчыны бирги бригадада 168, эң Чап-оолдун ууртукчыны ийги бригадада 168, эң Седик-Доржунун — 654 хой хураганаан, а малдын ийги байдалы оңи.

Хойкулар Д. Балтай-оолдун 168, Х. Кок-оолдун 137, Х. Дадар-оолдун 113, Т. Сүрү-оолдун 107 хой төрүр, хураганаан—медди дорууту турар. Салбыра хой оол-даарыны үргүзүлүп турар.

О. ТАВАА.

Монгун-Тайга районун «Малчы» колхозунун хоочун хойкуу, Тыва АССР-нин Дээди Совединиң депутаты Д. Биче-оол чүгө колхозта эвес, харын республикада бешин суратгы хойку. Хой ажилында 20 ажыг чылда ажилда келген. Д. Биче-оол 1968 чылда 100 хойга оонаштыр 103 хураганын медди өстүргөн, бир хойданна 1,7 кг дүктү кыргын алган. Бо чылын 100 хойга оонаштыр 95 хураганын өстүрүп, бир хойданна 1,6 кг дүктү кыргын алган. Ону күжүдүн чыгып чок. Хойкууну кодамында төрүр 300 ажыг хой бар, адымында төрүн 86 хоочун хураганын шууту менди.

Д. Биче-оол кыптагаалыкка эки бедеткенге. Кажаалары чыгып, арыг. Сиге, сула дөш малдыг оске-даа чаман бар хирей-биле кыптагаалды чедип алган, чаа төрүн хойларга немелде чечерин берип турар. Бо кылар кылын, соок дымдыг, ычкангап мал чечин кымыл чарында, чуга харды оларга хойну олардыг турар.

Бо хоочун хойку анык хойкуларга үлгерип, көрүзүп, бодуун байлак дуржулгалары оларга дамчыдып, арга-суменин берип турар. Ычкангап колхозта бедик көрүзүп чедип алган анык хойкулар бар. Чыкээ: бирги хойку бригаданың хойкуу А. Серен хой ажилында ийи чыл чедип турар, чаа-ла он сес харлап турар. Оң эртен чыгып көрүзүп багыт эвес, хураган талам-биле ийи дутаар чечин алган, ам бо чылын бир дутаар чер алыр деп хүлээлге алган.

О. ТАМА.

Канчаар ажылдап, чурттап тур сен, малчын?

Февраль 5-ке чедир республикада ийитиз-биле 75 муң хой оолдаан, оон 76 муң чаш мал алдынган.

хүндө сүт саалады ам безин 9—10 литр чедип турар.

Ычкангап байдал бүгү-ле черлерде ындай эвези хоумданыг. Улук-Хемниң Жданов аттыг колхозунда мал кыштаг-ладышыны чедип тургустунган. Хараган сүт-бараан фермазынга (эргелчизи эң бучунай) күс эгизинде турган мал чечин кайы хамаан чок чарыгдалгыны келген, кыштын берге байдалын биле тура-ла ону мал адамга дөңөп каппан. Оң уламдыгын ийитизиниң микролемент холон чыгып суг ийип, чыгып, кургап кажааларда турар. Мал чечерин ылап-ла ээ бу-биле ажыг-ла-ышкан, кыштаг-ладышын чедикиниң эртертер дээр оралдажышынын малчыннарга өөрүчүгү түндүгелери берген. Бир ийитиз оонаштыр

дарый алыры, ажил үзүнде аргалашкан, ферманың бы-заалар нажасында суг-биле далага системаны донурган чамдыг ажилдажыларга шыг-гы харысалгалы оонары негетинип турар.

Бо ышкан берге байдал Биче-Хемнин, Вөрүтүн, Тес-Хемниң болгаш Эркинниң сүт-бараан фермаларында тургустунган. «Нара-Хал» (Бай-Тайга), «Тере-Хал» (Кызыл хоор-сөөт) дээр ышкан колхозтар-да мал чечериниң чарыг-лын, надалагынын шын эвес тургускан умурунда чаш-даа, улук-даа малдын хоорамчызы болуп турар.

Бо хүнүндө республиканың элзэн хой ажил-агылар мал чечериниң талазы-биле бер-

Кымнарның чуруктары боор?

СЭКП Улук-Хем рай-комунун болгаш рай-информацион хуудул-эс «Сельхозтехника» колхозунун бодунун аягы аман, чуну кылып каан кижиге боор мен? Оңашкан хойкуу-рун көрүр олар. Ол «ТНКА 25 чыл» сов-хозун, мурнакчы хой-куу Монгун-Тайга рай-комунунун оң чыл коммунист—он чыл амыр малчынна, ол чылдарын ийитизе хой колдан малды өс-түргөн. Дүржүлгө бол-гаш оонашкан ажи-лыгта кызымал чорук оона чылдын-на өөрү-чүгү түндүгелери берип келген. Эртен чыгып ол төрүр чүс хойга оонаштыр 400 хойга, бир хойданна 2 кг ажыг дүктү алган. Бо чылдын дошкун кы-зымныда хой оолдар-га хей хойку ийитизин бедеткенге.

Оң-биле кожа чу-руктан Шаган-Арыг АТБ-инин чолачызы С. В. Губанов көрүр олар. Ол баа эки үдөр-чакыгел, чуртунуш ийи. Ол бо чылын кижизидер ортукам школа-ны дошар.

Кара-кыс Еванкова Сат Хайыранан сес чыл школаның хой чыл ажилда келген. Оң өөреникчилериниң би-лиг бичик болгаш эң-өөр, улук, биче кижизидер-биле элдек-эвлек чугаалам, амыр-мел-тиги айтырып чоруту-ру.

Күш-ажылы бедик көрүзүлгелери дээр «Улук-Хал», «Найрал» совхозтарын. «Күш-ажылы хосту» кол-хозун саанчылары Э. Х. Дутар, С. К. Ор-жак, Д. С. Донгак, Жданов аттыг кол-хоз хойкуу Д. М. Сидик, «Х Улук ху-рал» колхозун чыгып чыгып Х. Б. Ховалыг олар база районун дундулук сабыраан-да кижизидер.

И. ОЛДЫРЕВ, «Сельхозтехника» ре-спублика каттыжым-шынныг септеде эргелдинин кол и-жерге.

В. БЕРЕГОВОЙ.

Л. И. Брежневтин Э. Эрбан-биле ужурашканы

ЧПК ТН-нын Президиумунун Бүткүмунун кежигүүн ЧСР-нин Национал фронтунун ТН-нын аргааы Э. Эрбан-биле СЭКП ТН-нын Чыгык секретары Л. И. Брежнев фев-

раль 4-те ужурашып чуга-лашкан.

Л. И. Брежнев биле Э. Эр-банын аргазына бесед бол-ган. Беседэ үрүктин ханы-зындан найралдыг өрткен. (СЭТА).

● Үшкү арын ◆ 1969 ч. февраль 6

